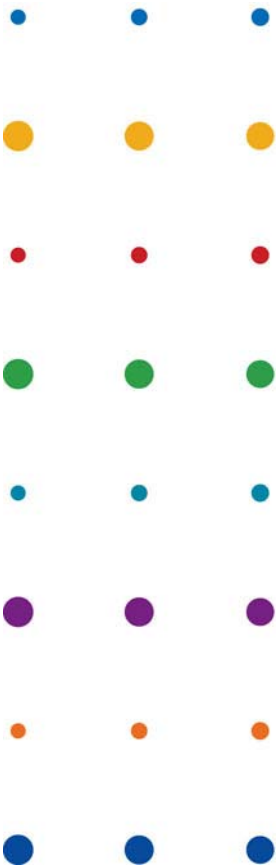

Zeetoegang IJmond

Planstudie Nieuwe Zeesluis fase 1

Milieutoets

Deelrapport Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie

Rijkswaterstaat Noord-Holland
februari 2012
definitief

Zeetoegang IJmond

Planstudie Nieuwe Zeesluis fase 1

Milieutoets

Deelrapport Landschap, Cultuurhistorie en Archeologie

dossier : BA3334-103-105

registratienummer : WPMIL-20110914-HBU-01

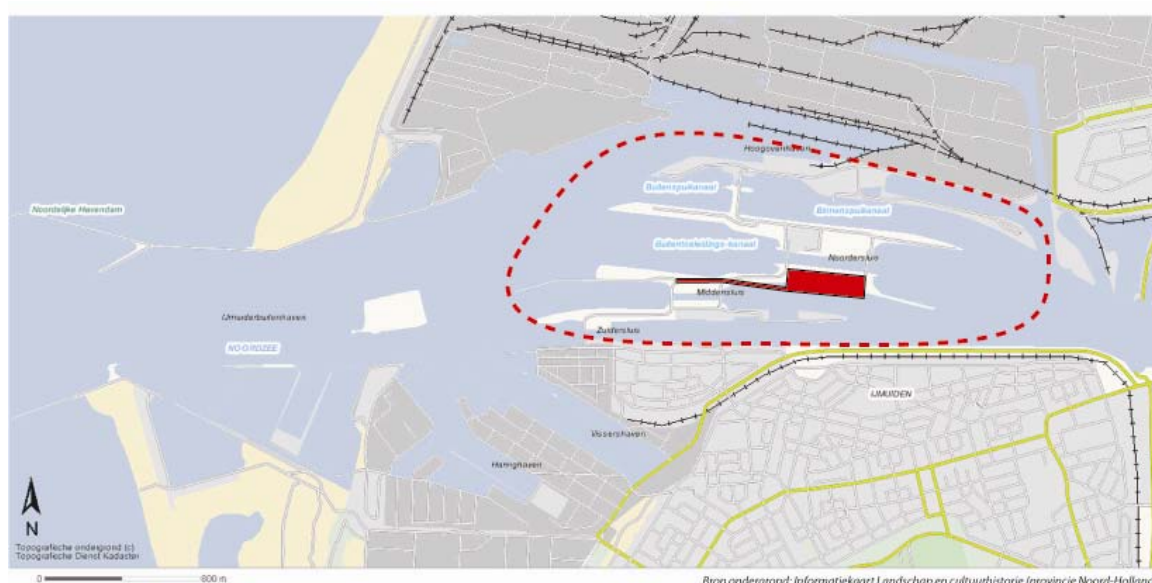
versie : 3.0

classificatie : Openbaar

INHOUD	BLAD	
1	INLEIDING	3
2	BELEIDSKADER, WET- EN REGELGEVING	5
2.1	Nationaal beleid	5
2.2	Provinciaal beleid	6
2.3	Gemeentelijk beleid	6
3	HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING	7
3.1	Landschappelijke waarden	7
3.2	Aardkundige waarden	9
3.3	Cultuurhistorische waarden	9
3.4	Autonome ontwikkeling	14
4	ALTERNATIEVEN EN VARIANTEN	15
5	BEOORDELINGSKADER EN METHODE	17
6	BEOORDELING	19
6.1	Varianten voor de afmetingen van de nieuwe zeesluis	19
6.2	Projectalternatief	20
7	CONCLUSIES MOGELIJKE MAATREGELEN	23
8	LEEMTEN IN KENNIS	24
	LITERATUURLIJST	25
	COLOFON	26
 BIJLAGE		
1	Tekeningen varianten voor de afmetingen van de nieuwe sluis	

1 INLEIDING

Het ministerie van Infrastructuur en Milieu, Rijkswaterstaat, Haven Amsterdam, de provincie Noord-Holland en de gemeente Velsen hebben het voornemen om de Noordersluis in IJmuiden te vervangen door een nieuwe, grotere zeesluis. De sluis vormt de toegang tot de havens aan het Noordzeekanaal. De sluis dient vervangen te worden omdat de huidige sluis haar technische levensduur heeft bereikt en doordat Rijkswaterstaat wil anticiperen op de verwachte groei in omvang van nieuwe schepen. Daarnaast moet de nieuwe sluis verdere economische ontwikkeling in het havengebied mogelijk maken.

Figuur 1 Zeesluizencomplex en omgeving met nieuwe sluis (rood) en studiegebied (rode stippellijn)

Het sluisencomplex van IJmuiden bestaat uit de Zuiderluis (inclusief kleine sluis) uit 1876, de Middensluis uit 1896, de Noordersluis uit 1929 en de Spuisluis (inclusief gemaal) uit 1945. Het gehele complex heeft een waterkerende functie. Bij de Zuiderluis ligt tevens een kleine sluis voor de recreatievaart. In figuur 1 is te zien waar de nieuwe Zeesluis in het sluisencomplex komt te liggen (rood) en hoe het sluisencomplex in zijn omgeving ligt (bebouwing van IJmuiden ten zuiden, industriegebied ten noorden en duingebied ten westen). Het studiegebied voor deze studie (de rode stippellijn) is de directe omgeving van de nieuwe Zeesluis. Het studiegebied is dus het sluisencomplex met sluisen en landtongen. De begrenzing van het studiegebied geeft het gebied aan waarbinnen de aanleg van de nieuwe sluis van invloed is op de landschappelijke en de cultuurhistorische waarden. Wanneer een groter studiegebied zou zijn gekozen zouden er voor de betreffende thema's dus geen effecten optreden.

In dit deelrapport worden de landschappelijke-, aardkundige- en cultuurhistorische waarden in het studiegebied voor de nieuwe zeesluis beschreven. Dit deelrapport is onderdeel van het rapport Milieutoets. Het rapport milieutoets zal enerzijds inzicht bieden in de milieueffecten van het aanleggen van de sluis en anderzijds in de effecten van het transport door het Noordzeekanaal en van de economische ontwikkelingen langs het kanaal die door een nieuwe sluis mogelijk worden gemaakt.

Voor het onderdeel landschap worden 3 aspecten behandeld. Naast de landschappelijke en cultuurhistorische aspecten die genoemd zijn in het werkplan (DHV, 2011) worden in dit rapport ook de aardkundige waarden behandeld.

Voor de landschappelijke aspecten gaat het allereerst om de fysiek ruimtelijke kenmerken zoals ruimtelijke opbouw, patronen en structuren. Er worden geen effecten naar aanleiding van het (veranderde) transport door de sluis beschreven, de fysiek ruimtelijke situatie verandert hierdoor namelijk niet.

Naast de fysiek ruimtelijke kenmerken is de "de beleving" van belang. De beleving heeft te maken met het zicht en de ervaring van de gebruiker/voorbijganger. De beleving wordt beschreven voor zowel de aanleg van de nieuwe sluis als voor de effecten van het veranderde transport. Zo zijn in het kader van de zeesluis de termen overzichtelijkheid, rust, levendigheid bijvoorbeeld van toepassing.

In dit deelrapport worden naast de landschappelijke waarden, de cultuurhistorische waarden beschreven. Cultuurhistorie is de verzamelnaam voor alle sporen (in het landschap) uit het verleden die verwijzen naar menselijke activiteit. Cultuurhistorie is te verdelen in drie onderdelen:

- Historisch geografische waarden. Dit zijn zichtbare elementen en structuren in het landschap zoals deze in de loop van vele eeuwen door mensen zijn gevormd.
- Archeologische waarden. Hieronder vallen de sporen uit het verleden als gevolg van activiteiten van de mens die zich onder de grond bevinden, zoals potscherven, vuursteentjes, sieraden, resten van nederzettingen. Resten met een hoge/zeer hoge waarde kunnen worden benoemd tot archeologische monumenten. Deze resten zijn dan beschermd en vallen dan onder de Monumentenwet (zie beleidskader).
- Historisch bouwkundige waarden. Dit zijn oude gebouwen zoals, molens, kerken, bunkers, forten, burchten, kastelen, sluisen, etc. Hieronder vallen ook gebouwen met een monumentale status (Rijks- of gemeentelijk monument). De Rijksmonumenten zijn beschermd en vallen onder de Monumentenwet (zie beleidskader).

Ook worden de aardkundige waarden beschreven. Aardkundige waarden hebben betrekking op geologische, geomorfologische en bodemkundige verschijnselen en processen.

2 BELEIDSKADER, WET- EN REGELGEVING

2.1 Nationaal beleid

Het nationaal ruimtelijke beleid voor water en groene ruimte is vastgelegd in *de Nota Ruimte: Ruimte voor ontwikkeling* (2006) en richt zich op borging en ontwikkeling van natuurwaarden, de ontwikkeling van landschappelijke kwaliteit, en van bijzondere, ook internationaal erkende, landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Het is belangrijk dat landschappelijke kwaliteit ook buiten de werelderfgoedgebieden en de nationale landschappen expliciet wordt meegenomen in ruimtelijke afwegingen (*ministerraad, 2004*).

Nota Belvedere (1999) streeft naar instandhouding en versterking van bestaande cultuurhistorische kwaliteiten door beleidsmatige verankering in het nationaal ruimtelijk beleid en in streek- en bestemmingsplannen. In de nota wordt gepleit voor een respectvolle omgang met cultuurhistorische waarden binnen nieuwe ruimtelijke ontwikkelingen. Het Belvederebeleid is inmiddels doorvertaald in nieuwe beleidsprogramma's, met name in *de Visie Architectuur en Ruimtelijk Ontwerp* (VARO, 2008) en *de Modernisering van de Monumentenzorg* (MOMO, 2009). De modernisering focust zich in lijn met Belvedere op twee onderwerpen: de omslag naar gebiedsgericht beleid en de herbestemmingopgave, en de gevolgen daarvan voor de financiële systemen en de bestuurlijke verdeling van verantwoordelijkheden. De zeesluizen van IJmuiden zijn niet aangewezen als specifiek Belvedere gebied.

Bescherming, instandhouding, onderhoud en herstel van monumenten wordt geregeld door de *Monumentenzorg*. Rijksmonumenten worden door de Rijksdienst voor het Cultureel Erfgoed aangewezen uit naam van het ministerie van Onderwijs Cultuur en Wetenschap (OCW). Binnen het studiegebied komen geen wettelijk beschermde monumenten voor.

In de *Monumentenwet* is in de archeologische paragraaf de aanwijzing van wettelijk beschermde monumenten, de vergunningverlening, vondstmeldingen en eigendom, opgravingbevoegdheid en depots voor bodemvondsten geregeld. Daarnaast is geregeld hoe met archeologie rekening gehouden moet worden in bestemmingsplannen.

Het *Verdrag van Malta* regelt de bescherming van archeologisch erfgoed in de bodem, de inpassing ervan in de ruimtelijke ontwikkeling en de financiering van opgravingen: de verstoorder betaalt. Het Verdrag schrijft voor dat bij plannen voor ruimtelijke ontwikkelingen het belang van het archeologisch erfgoed meegewogen moet worden. Dat meewegen gebeurt onder andere via dit deelrapport.

Met de inwerkingtreding van de *Wet op de archeologische monumentenzorg* (Wamz) op 1 september 2007 is het Verdrag van Malta vertaald in Nederlandse wetgeving, door aanpassing van onder andere de Monumentenwet 1988. De hoofdpunten zijn als volgt:

- Behoud in de bodem: waardevolle archeologische resten moeten zoveel mogelijk in de bodem bewaard blijven;
- Geïntegreerd behoud van het archeologisch erfgoed: het archeologisch belang moet worden meegewogen in de ruimtelijke ordeningsprocessen;
- Financiering van archeologisch onderzoek en behoud: initiatiefnemers van bodemversturende activiteiten zijn financieel verantwoordelijk voor het noodzakelijk archeologisch onderzoek;
- Bewustmaking van het publiek: door de onderzoeksresultaten beschikbaar en beleefbaar te maken wordt het publiek bewust gemaakt van de waarde van het archeologische erfgoed.

2.2 Provinciaal beleid

In de *structuurvisie Noord-Holland 2040* (Provincie Noord-Holland, 2010) staat dat de provincie het belangrijk vindt om de Noord-Hollandse cultuurlandschappen te behouden en te ontwikkelen. Hiertoe wil de provincie deze (cultuur)landschappen optimaal gebruiken door hun kenmerken te koesteren en te benutten bij nieuwe ontwikkelingen op basis van de karakteristieke eigenschappen, het zogenaamde Landschaps-DNA, van de verschillende landschappen.

Nieuwe plannen dienen de ontwikkelingsgeschiedenis, de ordeningsprincipes en bebouwingskarakteristiek van het landschap en de inpassing in de bredere omgeving als uitgangspunt te hanteren. Mogelijke negatieve effecten dienen te worden gecompenseerd.

Het zeesluizencomplex bij IJmuiden is aangewezen als verstedelijkt gebied (geen specifiek cultuurlandschap). In het gebied is ruimte voor ontwikkeling van havengebonden bedrijven en activiteiten. Het forteneiland ten westen van het sluisencomplex is aangewezen als onderdeel van de Stelling van Amsterdam.

De provincie Noord-Holland heeft in de Leidraad Landschap en Cultuurhistorie (LLC) aangegeven welke kernkwaliteiten van de verschillende landschappen van Noord Holland van provinciaal belang zijn. Bepaalde objecten of elementen in het landschap zijn kernkwaliteiten wanneer zij bijdragen aan de ruimtelijke kwaliteit van die verschillende provinciale landschappen. Een belangrijk doel van de LLC is een zo helder mogelijk afwegingskader te bieden voor toekomstige ruimtelijke ontwikkelingen. Op de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie (ILC) zijn de kernkwaliteiten (met betrekking tot landschap en cultuurhistorie) uit de LLC weergegeven en de kaart is als zodanig de geografische uitwerking van de LLC. De ILC is een herziening van de Cultuurhistorische waardenkaart (CHW).

2.3 Gemeentelijk beleid

In de *Structuurvisie Velsen 2015* benoemt de gemeente “versterking van de ecologische en landschappelijke structuur” als één van de hoofddoelstellingen.

In het buitengebied van Velsen spelen vele belangen en er zijn vele gebruiksfuncties aanwezig. Dit vergt een goede onderlinge afstemming, maar biedt ook kansen voor integrale projecten. Aandacht is nodig voor de verschillende belangen die uit de gebruiksfuncties voortkomen. Koppeling van belangen en het denken in kansen voor multifunctioneel ruimtegebruik zijn daarom het vertrekpunt voor de strategie.

Het vergroten van de beleving van het landschap is een belangrijk doel van het landschapsbeleidsplan. Bij de uitvoering van de visie is promotie van het landschap dan ook een belangrijk speerpunt. Goede communicatie en informatieverstrekking en het betrekken van alle partijen in het proces zorgen ervoor dat het plan breed gedragen kan worden. In het landschapsbeleidsplan zijn 10 topprojecten benoemd waaronder “inrichtings- en beheerplan Forteiland en sluiselanden (ecologische stapstenen in verbinding noordelijke en zuidelijke duinen)”. Hierin wordt beschreven dat de vergroting van de sluisen een kans kan zijn om met de natuurontwikkeling bij aan te sluiten.

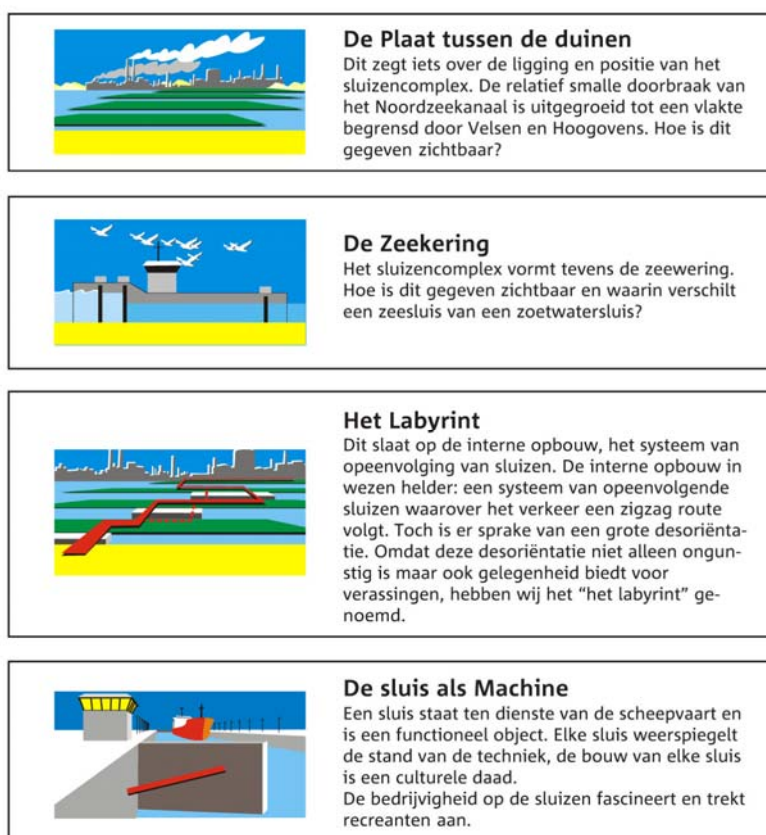
In de *Monumentenverordening Velsen 2010* (2010) benoemt de gemeente hoe en welke objecten of gebieden kunnen worden benoemd tot gemeentelijk monument of gemeentelijk dorpsgezicht. Ook is beschreven hoe moet worden omgegaan met gemeentelijke monumenten en gemeentelijke dorpsgezichten (bij nieuwe ontwikkelingen). Omdat er in het studiegebied geen gemeentelijke monumenten voorkomen is deze verordening niet van toepassing.

3 HUIDIGE SITUATIE EN AUTONOME ONTWIKKELING

De huidige situatie wordt beschreven aan de hand van eerdere inventarisaties die zijn gedaan ten behoeve van de Trajectnota/MER Zeepoort IJmond (Hoofdnota en Milieu, 2001). De landschappelijke inventarisatie hiervoor is beschreven in het Landschapsonderzoek Zeesluis IJmuiden (2000). Ook zijn het RAAP rapport, het Deelrapport Archeologie, Cultuurhistorie en Landschap voor het MER Lichtenen IJmuiden (2011), het Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) Middensluiseland West, IJmuiden, gemeente Velsen (2007) en het TNO-rapport Geoarcheologisch vooronderzoek Middensluiseland (2006) geraadpleegd. Omdat het merendeel van de hierboven genoemde rapporten niet actueel is, zijn recente gegevens van de Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie (ILC), de Cultuurhistorische Waardenkaart (CHW) van de provincie Noord-Holland en van KICH (websites) toegevoegd aan de inventarisatie.

3.1 Landschappelijke waarden

In het Landschapsonderzoek Zeesluis IJmuiden (2000) worden vier kernkwaliteiten van de zeesluizen beschreven. In de Trajectnota / MER Zeepoort IJmond zijn deze vier kernkwaliteiten beoordeeld. De vier kernkwaliteiten zijn als het ware de samenvatting van alle afzonderlijke ruimtelijke kenmerken, in samenhang met elkaar. De kernkwaliteiten beschrijven hoe het sluisencomplex in de omgeving ligt, hoe het ontstaan ervan nu nog zichtbaar is, hoe de interne ruimtelijke opbouw is en hoe de techniek zichtbaar is. In de figuur hierna worden de 4 kernkwaliteiten toegelicht.

Figuur 2 De vier kernkwaliteiten van de zeesluizen

Bron: Landschapsonderzoek zeesluis IJmuiden (DLG en Vlug & partners)

Hieronder worden de afzonderlijke ruimtelijke kenmerken van het sluisencomplex beschreven aan de hand van de aspecten zoals die in de inleiding zijn genoemd. De vier kernkwaliteiten ontstaan uit de samenhang tussen deze kenmerken.

Ruimtelijke opbouw, patronen en structuren

Het sluisencomplex heeft landschappelijk gezien een ligging die uniek is. Het sluisencomplex is het enige gegraven zeesluisencomplex in Nederland en is een doorsnijding van de duinen. Door de verbreding van het Noordzeekanaal en door de aanleg van nieuwe havens en sluisen is de doorsnijding in de loop der jaren verbreed tot een uitgestrekte vlakte, de zogenaamde plaat (kernkwaliteit 1).

Het sluisencomplex is ook een zeekering (kernkwaliteit 2). Deze functie is goed af te lezen aan de dijk die de sluisen met elkaar verbindt. De weg zigzagt over de sluisen heen. De grens tussen het zoute water van de Noordzee en het brakke water van het Noordzeekanaal is voelbaar door het verschil tussen de inrichting van het sluisencomplex aan de zeezijde en de landzijde: aan de zeezijde staat bijna geen bebouwing, aan de landzijde wel. De vegetatie op de landtongen aan de zeezijde, kort gras en zoutminnende planten verwijst naar het zeeklimaat. De stenige inrichting en infrastructuur op de landtongen aan de landzijde verwijst naar de industrie en de haven.

Het sluisencomplex wordt in het noorden begrensd door industrieterrein en in het zuiden door de bebouwing van IJmuiden (zie figuur 1). De sluisen liggen versprongen naast elkaar van oud naar jong (het labirint, kernkwaliteit 3). Het gehele sluisencomplex wordt echter wel gekenmerkt door symmetrie doordat de individuele sluisen in het midden van een landtong zijn gelegen en doordat de landtongen eenzelfde inrichting kennen (zie vorige paragraaf).

De landtongen zijn de eilanden waarbinnen de sluisen zijn gelegen. De landtongen bepalen de ruimtelijke opbouw en structuur van het gehele sluisencomplex. Op de landtongen zijn allerlei sluisgerelateerde functies geherbergd. Daarnaast is er echter ook natuur te vinden in de vorm van kort gras en zoutminnende planten.

De oudste sluisen binnen het sluisencomplex zijn het kleinst en de nieuwste sluisen zijn het grootst. De vormgeving en ordening van de elementen is praktisch en doelmatig (kernkwaliteit 4).

Beleving

De doorsnijding van de duinen met de landtongen is goed zichtbaar en beleefbaar door het contrast met de randen. De randen zijn namelijk hoger, herbergen andere functies en zijn qua ruimtelijke opbouw kleinschaliger en minder uitgestrekt.

Door de zigzaggende weg is de route langs de sluisen enigszins desoriënterend maar daardoor ook afwisselend en aantrekkelijk.

De sluisen zijn functionele objecten die ten dienste zijn van de scheepvaart. Het is hier mogelijk grote containerschepen van dichtbij te aanschouwen. Elke sluis weerspiegelt de stand van de techniek op het moment van aanleg. De chronologische volgorde is af te lezen. Het sluiscomplex trekt om deze redenen recreanten aan.

3.2 Aardkundige waarden

De Informatiekaart Landschap en Cultuurhistorie (ILC) geeft aan dat er geen aardkundige waarden in het studiegebied van het sluzencomplex voorkomen. Ook in de directe omgeving en de aangrenzende gebieden (de randen van het sluzencomplex) zijn geen aardkundige waarden te vinden. Enkel het duingebied ten westen van het sluzencomplex bevat aardkundige waarden. Het duingebied behoort echter niet tot het plangebied omdat de invloed van de nieuwe sluis niet tot dit gebied reikt. De aardkundige waarden worden daarom in dit rapport verder niet behandeld.

3.3 Cultuurhistorische waarden

In deze paragraaf worden de cultuurhistorische waarden beschreven. Binnen het studiegebied, dat voornamelijk water of landtongen bevat, zijn weinig cultuurhistorische elementen/objecten te vinden. Het studiegebied (rode stippellijn, zie figuur 3) is wel aangewezen als waterstaatkundig-militair-industrieel complex met historisch en stedenbouwkundige structuur van hoge waarde (oranje). Net buiten het studiegebied of aan de rand ervan bevinden zich meer cultuurhistorische objecten. Deze waarden worden niet geraakt, maar worden voor de volledigheid wel kort opgesomd. De cultuurhistorische waarden zijn weergegeven in figuur 3. Per object wordt aangegeven of het "beschermd" is of niet. Een beschermd object is een object dat valt onder de bescherming van de Monumentenwet. Een object met waarde hoeft dus niet altijd beschermd te zijn. Voor dit project zijn alle beschermde objecten een Rijksmonument.

Ontstaanswijze en geologie

Aan het begin van het huidige geologische tijdvak, het Holoceen, bestond de ondergrond van het studiegebied uit dekzanden. Nadien trad veenvorming op en overspoelde de zee het gebied, waardoor kleipakketten afgezet werden. Vanaf circa 4500 voor Chr. ontstond een serie strandwallen in het gebied waarop plaatselijk duinvorming optrad. Ten oosten van het studiegebied bevond zich een waddegebied dat langzamerhand door veengroei in een uitgestrekt veenmoeras veranderde. Rond 3000 voor Chr. ontstond ter hoogte van Heemskerk een brede riviermonding: het Oer-IJ-estuarium, dat rond het begin van de jaartelling vrijwel geheel van de zee werd afgesloten, waardoor opnieuw op grote schaal veengroei kon plaatsvinden. Vanaf circa 1000 na Chr. Vond er in het duingebied op grote schaal zandverstuiving plaats en ontstonden de zogenaamde Jonge Duinen (RAAP Rapport).

In totaal zijn binnen het Holocene pakket, gelegen op de Pleistocene ondergrond (top van de Pleistocene ondergrond ligt op ca 19 – 20 m –NAP), vijf lithologische eenheden te onderscheiden. Van boven naar beneden zijn dat het duinzand, duinzand met veenlagen / bodems (zand met schelpresten ca. 5 m – NAP tot ca. 4 m -NAP), kustnabije afzettingen (zand met veel schelpresten 1 en 18.5 m -NAP), Laag van Velsen (kleilaag op ca. 18 en 19,5 m –NAP) en het Basisveen (dunne veenlaag op 19 en 20 m –NAP) (TNO-rapport, 2006).

Bij het veldonderzoek op Middensluiseland (Hollandia, 2007) is het Laagpakket van Zandvoort, (duinzand, duinzand met veenlagen / bodems, ca. 5 m – NAP tot ca. 4 m -NAP) gedateerd op 2310 ± 35 BP, afkomstig van de Spuisluis (in het geologische proces voorafgaand) en 2295 ± 40 BP, van de kop van de beide (visserij)havens (later in het proces van kustuitbouw). Ingeschakeld in de Oude Duin- en mogelijk ten dele nog gespaarde Jonge Duinafzettingen bevinden zich laagniveaus die een organische component bevatten (m.n. Oud Duin B en Oud Duin C). Zij variëren van voormalige licht humeuze bodems tot zandig veen. Het zijn deze laagniveaus die langdurig aan het oppervlak hebben gelegen en van primair archeologisch belang zijn (zie paragraaf archeologische verwachtingswaarden).

In de twintigste eeuw is rond het studiegebied veel duingebied afgegraven ten behoeve van de aanleg van het Noordzeekanaal en de daarbij behorende industrie. Ook door de aanleg van de Averijhaven in de jaren zestig is veel van de strand- en duinafzettingen verloren gegaan. Het Basisveen, dat op een diepte van 19-20 meter onder NAP aanwezig is, is veelal bewaard gebleven bij de aanleg van het sluiscomplex.

Historische geografische waarden

Op de CHW (Cultuurhistorische Waardenkaart) en op de ILC zijn geen (wettelijk beschermde) historisch geografische waarden aangegeven voor het studiegebied.

Historische geografische objecten buiten het studiegebied

De historisch geografische waarden die buiten het studiegebied voorkomen vertonen veel overlap met de landschappelijke waarden. Het gaat bij de historische waarden echter om de manier waarop de landschappelijke waarden zijn ontstaan. In de vier kernkwaliteiten zit deze geschiedenis en de manier waarop die nu nog beleefbaar is verweven.

In 1887 werd om de Noordzeemonding van het kanaal te kunnen verdedigen, het Fort bij IJmuiden aangelegd. Door vergravingen langs de noordzijde ten behoeve van de verbreding van het kanaal is het fort een eiland geworden. Het tegenwoordige forteneiland heeft hoge/grote historisch geografische waarde (Bron: Cultuurhistorische Waarden Kaart Noord-Holland, CHW).

Historisch geografische objecten (bron: KICH website: KennisInfrastructuur CultuurHistorie)

- Fort bij IJmuiden: verdedigingswerk met landschappelijke waarde: 1800 t/m 1950 (Nieuwste tijd). Niet beschermd. Het Fort IJmuiden maakt deel uit van de Stelling van Amsterdam. De Stelling van Amsterdam is sinds 1996 UNESCO-werelderfgoed vanwege de unieke wijze waarop, met gebruikmaking van de karakteristieken van het omringende landschap en door middel van inundatie (onder water zetten van land), de verdediging werd vormgegeven. Tevens is de Stelling van Amsterdam in 2004 door het Rijk aangewezen als Nationaal Landschap. De Provincie Noord-Holland neemt als siteholder de regie en het initiatief in het behoud en de ontwikkeling van de hele Stelling van Amsterdam.
- Waterloop Binnenhavens IJmuiden: landschappelijk element met waarde. 1800 t/m 1950 (Nieuwste tijd). Niet beschermd.

Archeologische waarden

Binnen het studiegebied zijn 4 archeologische vindplaatsen gelegen. 3 uit de Prehistorie en 1 uit de Middeleeuwen (RAAP rapport). Bij de aanleg van de Kleine Sluis (ten zuiden van de Zuiderluis, in 1866) werd een vroegmiddeleeuwse muntschat aangetroffen. De zeventien gouden munten bestaan uit solidi en trientes uit onder meer het Byzantijnse Rijk en dateren uit het tweede en derde kwart van de zesde eeuw. (Hollandia, 2007).

Bij het proefsleuven onderzoek op het Middensluiseland (Hollandia, 2007) zijn geen vindplaatsen aangetroffen. Het gebrek aan sporen en vondsten wijst er op dat de locatie van het Middensluiseland in de Prehistorie en vroege Middeleeuwen niet bewoond is geweest of intensief werd gebruikt. De vondst van een vuurplaatsje, veesporen en de runderkaak lijken er op te wijzen dat het gebied zeer extensief werd benut. Mogelijk was het gebruik beperkt tot het af en toe weiden van vee.

Er zijn geen wettelijk beschermde archeologische monumenten te vinden in het projectgebied (ICL). Ook uit de inventarisatie van archeologische gegevens (RAAP) blijkt dat er geen wettelijk beschermde archeologische vindplaatsen aanwezig zijn.

Archeologische verwachtingswaarden

Omdat binnen het studiegebied Basisveen aanwezig is in de ondergrond is er sprake van een verhoogde kans op het aantreffen van een intacte top van het pleistocene dekzand onder dit Basisveen. Hierdoor geldt voor het studiegebied een hoge archeologische verwachting voor wat betreft het aantreffen van sporen uit het Laat-Paleolithicum en het Vroeg-Mesolithicum. Deze archeologische verwachting is echter een algemene verwachting voor intacte pleistocene afzettingen in West-Nederland. Omdat er nauwelijks vondsten uit deze periode uit West-Nederland voor handen zijn en informatie over het pleistocene landschap in de diepere ondergrond ontbreekt, kan geen specifieke verwachting worden opgesteld (RAAP-Rapport).

Het onderzoek van TNO (2006) op Middensluiseland laat zien dat het reliëf van het Pleistocene oppervlak bij Middensluiseland zeer beperkt is. De kans om archeologische vondsten aan te treffen in de Laag van Velsen of het Basisveen is daarom op deze plek zeer laag. Voor de laag met Duinafzettingen (1m -NAP - 4 m +NAP) kan gesteld worden dat daar waar zich organische laagniveaus in de duinafzettingen bevinden er een zeer grote kans is om archeologische resten of sporen aan te treffen (hoge verwachting) (TNO-rapport, 2006).

Bij het veldonderzoek op Middensluiseland van Hollandia (2007) zijn geen vindplaatsen aangetroffen. Er is daarom afgezien van een waardering.

Uit het RAAP-rapport blijkt dat er 24 archeologische vindplaatsen in de omgeving van het studiegebied bekend zijn, voornamelijk daterend uit de Romeinse tijd. Op basis van archeologisch onderzoek elders in het kustgebied is duidelijk dat prehistorische en middeleeuwse archeologische vindplaatsen wel verwacht kunnen worden. Met andere woorden, de omgeving van het studiegebied kent een hoge verwachting met betrekking tot de aanwezigheid van archeologische vindplaatsen uit het Neolithicum tot en met de Middeleeuwen.

Archeologische objecten aan de rand van/buiten het studiegebied

Ten zuiden van de zeesluizen aan de rand van de bebouwing van IJmuiden zijn sporen van bewoning, van percelering/verkaveling en sporen van landbouw te vinden. Dit is een gebied met archeologische waarde. Binnen deze zone bevinden zich sporen en resten van complete cultuurlandschappen uit de prehistorie en de Romeinse tijd. Het betreft een uitzonderlijk omvangrijke stapeling van voormalige cultuurlandschappen, genetisch nauw verweven met de geologische en landschappelijke evolutie. Dit bodemarchief -opgebouwd uit Oude en Jonge Duinzanden, veen, zavel en klei (Oer-IJ-estuarium)- is kenmerkend en representatief voor de bewoningsgeschiedenis van het West-Nederlandse kustgebied. De veelal hoge kwaliteit (gaafheid) van objecten en structuren is het gevolg van de frequente bedekking en de gestegen grondwaterstand (Cultuurhistorische waarden kaart Noord-Holland, CHW).

Op 5 km afstand van het studiegebied is zeer recentelijk in Groot Olmen, in het Nationaal Park Zuid-Kennemerland, een gedeelte van een omvangrijk nederzittingscomplex uit de 5e tot en met de 8^e eeuw opgegraven. Bij het voorafgaande booronderzoek zijn op drie niveaus bodemhorizonten/potentiële cultuurniveaus aangetroffen, te weten: 0,5, 2,0 en 4,5 m onder maaiveld. Chronostratigrafisch vallen deze voormalige loopvlakken tussen de midden ijzertijd en de vroege middeleeuwen, dus in de periode tussen 500 v.C. en 1050 n.C. (Hollandia, 2007).

Historisch bouwkundige waarden

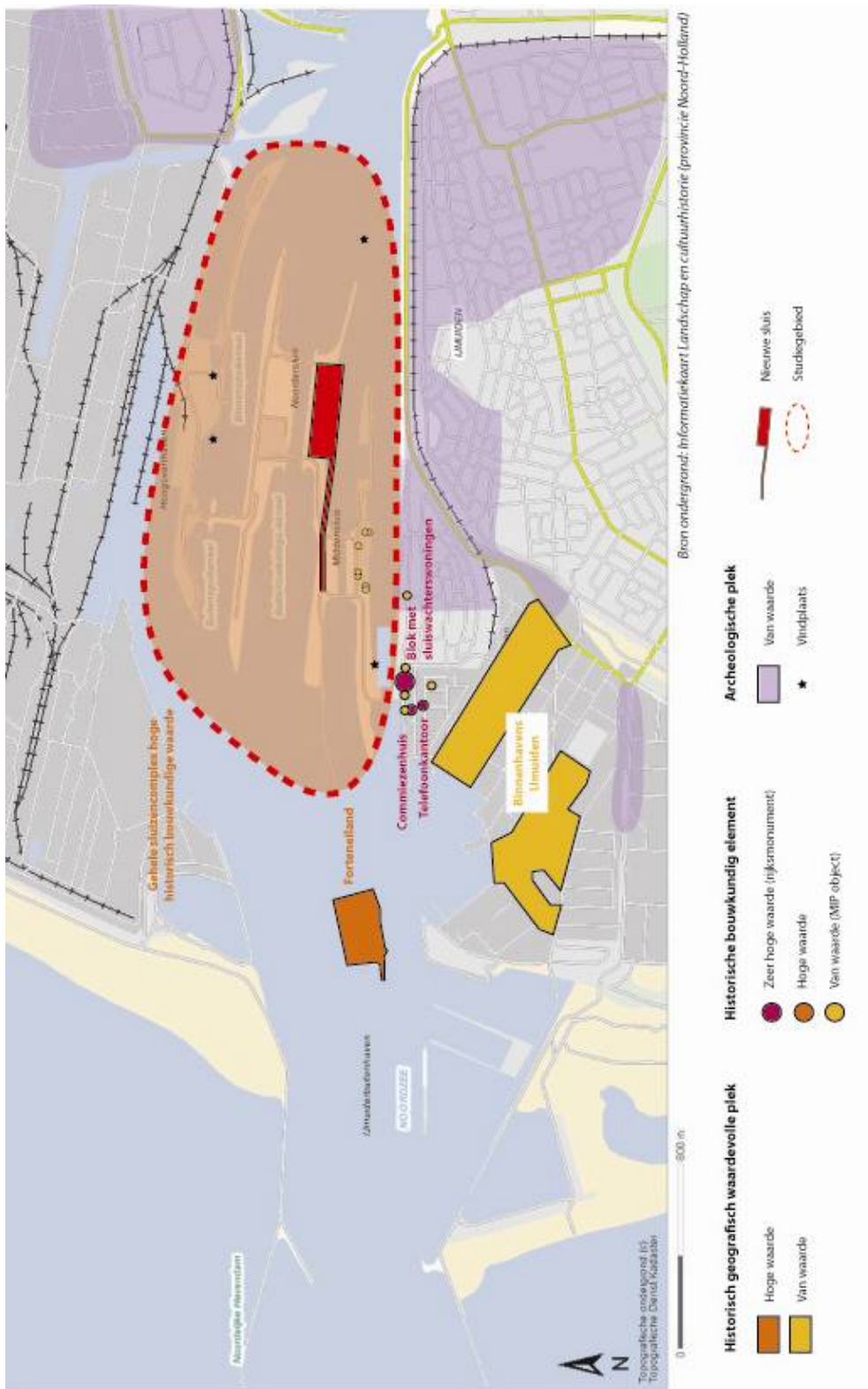
Op het sluseiland zijn 7 MIP (Monumenten Inventarisatie Project) objecten te vinden. Dit zijn cultuurhistorisch waardevolle gebouwde objecten uit de periode 1850-1940. MIP-objecten zijn niet wettelijk beschermd, maar hebben wel cultuurhistorische waarde waar zorgvuldig mee omgesprongen moet worden.

Op de Cultuurhistorische Waarden Kaart (CHW) is het gehele sluizencomplex aangewezen als waterstaatkundig-militair-industrieel complex met historisch- en stedenbouwkundige structuur van hoge waarde. Het gehele complex heeft hoge waarde vanwege de samenhang in waterstaatkundige, stedenbouwkundige, industriële en militaire structuren in en rond de monding van het Noordzeekanaal uit de periode 1850-1965. Het complex is als zodanig genoemd tijdens de Monumenten Inventarisatie en is niet beschermd.

Historisch bouwkundige objecten aan de rand van het studiegebied

De volgende historisch bouwkundige objecten zijn te vinden ten zuiden van het sluizencomplex binnen de bebouwing van IJmuiden. (Bron: KICH).

- 5 schutsluizen: 1800 t/m 1950. Bouwkundige objecten met waarde. Niet beschermd
- Bouwkundig object met zeer hoge waarde (complex van weg- en waterwerken sluiswachterswoning, waterkering en -doorlaat en weg- en waterbouwkundige werken). 1500 t/m 1949. Bij het zeesluizencomplex van het Noordzeekanaal gelegen blok van één sluismeesterswoning en zeven sluiswachterswoningen, in 1875 gebouwd in opdracht van de Amsterdamsche Kanaal Maatschappij. Oorspronkelijk vormde dit aan de zuidzijde van het Sluisplein gesitueerde blok, samen met de naastgelegen commiezenwoningen, de eerste bebouwing van IJmuiden. Het blok van zeven sluiswachterswoningen en één sluismeesterswoning met bijbehorende interieuronderdelen en met de opslagruimte is van algemeen belang wegens architectuur- en cultuurhistorische waarde als relatief gaaf bewaard gebleven rij dienstwoningen uit de jaren '70 van de 19de eeuw behorend bij het zeesluizencomplex in het Noordzeekanaal, en als oudste bebouwing van IJmuiden. Tevens hebben de woningen en de opslagruimte ensemblewaarde in relatie tot de naastgelegen voormalige commiezenwoning en het vroegere telefoonkantoor Visseringstraat 2, vanwege de historische samenhang van deze bebouwing met de sluizen en het Noordzeekanaal. Dit object is een beschermd rijksmonument.
- Op de hoek van het Sluisplein en de Visseringstraat gelegen voormalig commiezenhuis, gebouwd in 1876 in opdracht van het Departement van Financiën. Het commiezenhuis is een object met zeer hoge waarde en is een beschermd rijksmonument.
- Aan de westzijde van de Visseringstraat gelegen voormalig telefoonkantoor in eclectische trant daterend uit 1896. Het kantoor werd gebouwd in opdracht van de Nederlandsche Bell Telefoon Maatschappij die in 1895 vergunning had gekregen voor de exploitatie van de interlokale telefoonlijn Amsterdam-IJmuiden. Het telefoonkantoor is een overheidsgebouw(oorspronkelijke functie) met zeer hoge waarde en is een beschermd rijksmonument.

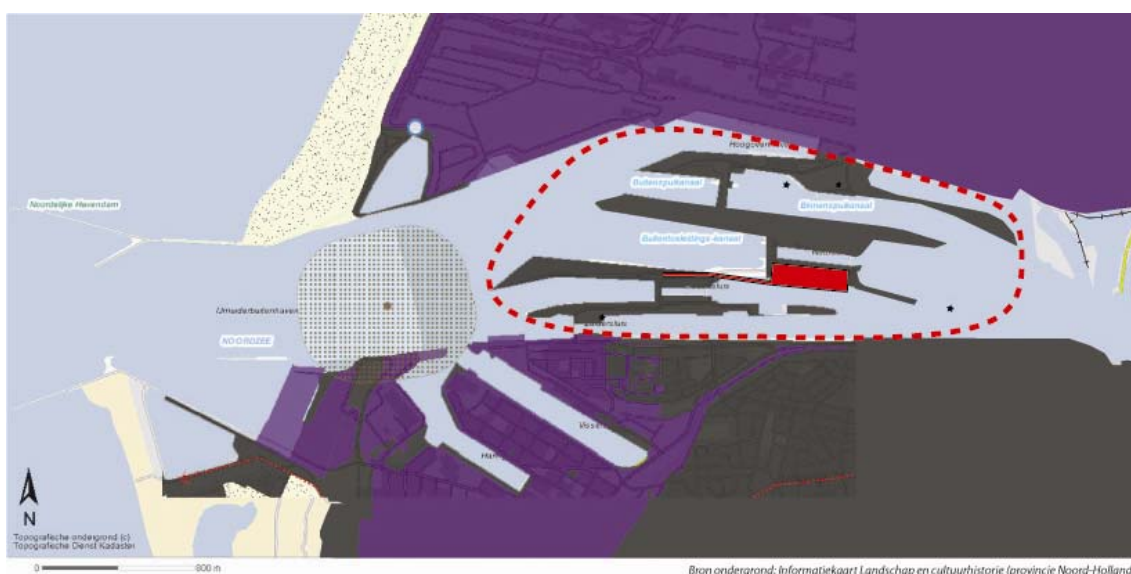

Figuur 3 De cultuurhistorische waarden

3.4 Autonome ontwikkeling

De autonome ontwikkeling in het studiegebied tot 2030 laat continuïteit zien ten aanzien van de huidige situatie, zowel in het studiegebied als in de omgeving.

Op de Totaalkaart Structuurvisie Noord-Holland 2040 (zie figuur 4, Provincie Noord-Holland 2010), wordt voor het studiegebied (naast stedelijk gebied en regionale kernen) Bestaand Bebouwd Gebied (donkergrijs), Vastgesteld of bestaand bedrijventerrein of kantoorlocatie (paars), de eenheid Jong Duinlandschap (lichtgeel) en de Stelling van Amsterdam onderscheiden (grijs/bruin, geruit/gestippeld).

Figuur 4 Uitsnede Totaalkaart Structuurvisie Noord-Holland 2040 met nieuwe sluis (rood) en studiegebied (rode stippellijn)

Voor het stedelijk gebied en de regionale kernen Bestaand Bebouwd Gebied geldt in het algemeen een beleid van ontwikkeling binnen de bestaande uitleg. Er kunnen geen nieuwe uitleglocaties worden ontwikkeld buiten het Bestaand Bebouwd Gebied zonder toestemming van Gedeputeerde Staten. Ook voor het gebied vastgesteld of bestaand bedrijventerrein of kantoorlocatie geldt in principe een beleid van concentratie van bedrijvigheid, en herstructurering en verdichting. In het Jong Duinlandschap ligt de prioriteit bij veiligheid en natuur met ruimte voor recreatie. Voor de Stelling van Amsterdam geldt 'behoud door ontwikkeling'. Algemeen kan gezegd worden dat ontwikkeling belangrijk geacht wordt, maar wel passend binnen de bestaande structuren en ter versterking van bestaande kernkwaliteiten (zie paragraaf beleid).

4 ALTERNATIEVEN EN VARIANTEN

Aan de hand van de aspecten in het beoordelingskader wordt inzichtelijk gemaakt hoe de landschappelijke waarden en de cultuurhistorische waarden van het gebied een jaar na realisatie van de nieuwe sluis in 2020 naar verwachting zijn veranderd ten opzichte van de huidige situatie en autonome ontwikkeling. Overige zichtjaren (2030 en jaar van maximale doorvoercapaciteit) zijn voor de landschappelijke en cultuurhistorische waarden niet onderscheidend.

De volgende alternatieven worden beschouwd in dit deelrapport:

1. Nulalternatief
2. Projectalternatief
3. 140 Mton-alternatief (gevoeligheidsanalyse)
4. Varianten voor de afmetingen van de sluiscolk van de nieuwe zeesluis

Hieronder worden de varianten uitgebreider beschreven. In de bijlage zijn de tekeningen van de verschillende varianten te vinden.

1 en 4 Nulalternatief en varianten voor de afmetingen van de nieuwe zeesluis:

- Het Nulalternatief: vervanging van de Noordersluis door een zeesluis van lengte 545m, breedte 50m en diepte NAP -15m.
- Variant 1: Lengte 545m, breedte 65m en diepte NAP -18m.
- Variant 2: Lengte 500m, breedte 70m en diepte NAP -17m.
- Variant 3: Lengte 545m, breedte 60m en diepte NAP -18m.

Het Nulalternatief houdt in dat er een nieuwe sluisconstructie bestaande uit een U-vormige sluiscolk met sluishoofden, deuren en vleugelwanden wordt geplaatst naast de huidige Noordersluis. Bij de varianten 1, 2, en 3 heeft eenzelfde sluisconstructie grotere afmetingen dan de huidige Noordersluis (en de nulvariant). De sluisconstructies groter dan de huidige Noordersluis (de varianten 1,2 en 3) worden 100 meter langer en kunnen nog variëren in breedte en diepte. Voor alle varianten geldt dat delen van de landtong ten zuiden en ten westen van de huidige Noordersluis verwijderd en/of getransformeerd moeten worden.

Bij het beoordelen van de effecten wordt ervan uitgegaan dat de vormgeving van de sluis voor alle varianten het zelfde is. De vormgeving van de deuren kan voor de varianten 1, 2 en 3 variëren. Deze vormgeving is nog niet bekend en wordt dus niet meegenomen in de beoordeling. Wat ook nog open staat, en dus niet kan worden meegenomen in de beoordeling, is de locatie voor het nieuwe bedieningsgebouw. Het bedieningsgebouw (de locatie en de vormgeving) kan van invloed zijn op de beleving (bv zichtlijnen en beleving van de kernkwaliteiten).

Gezien de geringe landschappelijke en cultuurhistorische waarden/objecten in het studiegebied en de grote afstand van die waarden tot de nieuwe sluis is het niet te verwachten dat de grootste sluis raakt aan de waarden/objecten. Een kleinere sluis zal dan al helemaal geen effect hebben op deze waarden. De afmetingen van de verschillende varianten zijn voor de beoordelingen van landschap en cultuurhistorie dus niet onderscheidend.

De nieuwe sluis kan ook nog variëren in diepte. De verschillende diepten die nog mogelijk zijn, zijn nauwelijks van invloed op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden. Alleen voor de archeologische waarden kan de diepte van de wanden (van alle constructies) van de sluis (ca 35 meter

diep) effecten teweeg brengen. De verschillende diepten van de varianten zijn voor de beoordelingen van landschap en cultuurhistorie ook niet onderscheidend.

Alle varianten, de nulvariant en de varianten 1, 2 en 3 worden om bovengenoemde redenen samen besproken bij de effectbeoordeling.

2. Het Projectalternatief:

- Buiten gebruik stellen: De Noordersluis wordt afgesloten door het plaatsen van een damwand/grondkering.
- Aanhouden als reservecapaciteit of operationeel stellen, waarbij beperkt onderhoud nodig is.
- Op termijn weer volledig in operatie nemen van de Noordersluis voor capaciteitsvraag boven 125 mln. ton, waarbij renovatie nodig is.

Het gebruik van de huidige Noordersluis is niet van invloed op landschappelijke en cultuurhistorische waarden/objecten. De fysiek ruimtelijke kenmerken/situatie verandert namelijk niet. Enkel het plaatsen van een damwand ten behoeve van het buitenwerking (eerste variant) stellen van de sluis is van invloed op de landschappelijke en cultuurhistorische aspecten. De beleving is het enige aspect dat bij alle drie de varianten van toepassing is (en dus onderscheidend is). Om de varianten uiteindelijk goed te kunnen vergelijken worden wel alle drie de varianten beoordeeld.

3. Het 140 Mton-alternatief (gevoeligheidsanalyse)

- Het bestaande sluisencomplex met een nieuwe grotere zeesluis en de Noordersluis als reservecapaciteit (circa 125 mln. ton per jaar);
- De maximale verwerkingscapaciteit binnen het bestaande havengebied (ca 140 mln. ton per jaar);
- Het bestaande sluisencomplex met een nieuwe grotere zeesluis en een volledig operationele Noordersluis (circa 170 mln. ton per jaar).

De ladingstroom heeft geen effect op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden (de fysiek ruimtelijke kenmerken veranderen niet) en de beleving van die waarden. Deze varianten worden dan ook niet meegenomen bij de effectbeoordeling.

5 BEOORDELINGSKADER EN METHODE

In onderstaande tabel is een overzicht van het beoordelingskader voor landschap en cultuurhistorie gegeven. De aardkundige waarden worden hierna zoals gezegd verder buiten beschouwing gelaten wegens het ontbreken ervan in het studiegebied van het sluzencomplex.

Tabel 1 Beoordelingskader Landschap en cultuurhistorie

Milieuthema	Aspect	Beoordelingscriterium	Maatlat
Landschap	Ruimtelijke opbouw, patronen en structuren	Mate waarin ingreep aansluit bij de bestaande ruimtelijke opbouw, patronen en structuren in het landschap	Kwalitatief: op basis van expert judgement
	Beleving	Mate waarin de landschappelijke beleving wordt verstoord	Kwalitatief: op basis van expert judgement
Cultuurhistorie	Historisch geografische waarden	Mate waarin historisch geografische waarden worden verstoord	Kwalitatief: op basis van expert judgement
	Archeologische waarden (Bekende waarden en te verwachten waarden)	Mate waarin archeologische waarden worden aangetast	Kwalitatief: op basis van expert judgement
	Historisch bouwkundige waarden	Mate waarin historisch bouwkundige objecten worden aangetast Aantal gebouwen (monumenten) dat verdwijnt	Kwalitatief en kwantitatief: op basis van expert judgement en aantal gebouwen dat vernietigd wordt.

De beschrijving van de effecten is voornamelijk kwalitatief. De beoordeling vindt plaats op basis van expert judgement waarbij gebruik wordt gemaakt van diverse bronnen (zie bronnenlijst).

De beoordeling is gebaseerd op het moment dat de nieuwe sluis in gebruik is. Voor landschap en cultuurhistorie worden geen tijdelijke effecten beoordeeld. Voor de landschappelijke beleving geldt namelijk dat de tijdelijke situatie (tijdens de aanleg) altijd negatief is maar uiteindelijk wordt hersteld. Voor de cultuurhistorische waarden wordt ook alleen de uiteindelijke situatie beoordeeld omdat het niet uitmaakt *wanneer* de waarden negatieve effecten ondervinden (tijdens of na de werkzaamheden). Het gaat er echter om *of* de waarden negatieve effecten ondervinden. De negatieve effecten zijn bovendien onomkeerbaar: wanneer bijvoorbeeld archeologische resten worden vernietigd kan dit niet ongedaan worden gemaakt. De vernietiging van cultuurhistorische waarden is veelal onherstelbaar. Wel wordt aangegeven hoe eventuele archeologische waarden tijdens de (graaf-) werkzaamheden kunnen worden beschermd / in veiligheid kunnen worden gebracht.

De beschrijving van de effecten is kwalitatief. Bij de beoordeling van de effecten wordt een zevenpunts-beoordelingsschaal gehanteerd. Wanneer een criterium gelijk beoordeeld wordt aan de referentiesituatie dan scoort dit criterium neutraal. Dit gebeurt op de volgende wijze:

Tabel 2 Toelichting op score voor de effectbeoordeling

Score	Toelichting op score (waarde)
- -	Zeer sterke verstoring/aantasting van de landschappelijke of cultuurhistorische waarden
-	Redelijk sterke verstoring/aantasting van de landschappelijke of cultuurhistorische waarden
0/-	Geringe verstoring/aantasting van de landschappelijke of cultuurhistorische waarden
0	Geen verstoring/aantasting van de landschappelijke of cultuurhistorische waarden
0/+	Geringe opwaardering van de landschappelijke of cultuurhistorische waarden
+	Redelijk sterke opwaardering van de landschappelijke of cultuurhistorische waarden
++	Zeer sterke opwaardering van de landschappelijke of cultuurhistorische waarden

De mate waarin de nieuwe ingreep aansluit bij de bestaande ruimtelijk opbouw, patronen en structuren wordt bepaald aan de hand van de vormgeving van de nieuwe sluis en de veranderde inrichting van het omringende gebied. Dit wordt bepaald op basis van expert judgement. De landschappelijke beleving is een zeer subjectief begrip. Beleving heeft te maken met de manier waarop gebruikers/bezoekers het landschap/de omgeving zien en ervaren en hoe ze tegenover de specifieke, geplande ingreep staan. De mate van verstoring wordt bepaald op basis van expert judgement.

De mate van verstoring/aantasting van de cultuurhistorische waarden wordt bepaald met behulp van de waardering die deze aspecten krijgen op de verschillende cultuurhistorische archieven en/of kaarten (zoals: KICH, Cultuurhistorische waarden kaart Provincie, IKAW en de AMK).

De varianten met verschillende afmetingen worden voor alle aspecten beoordeeld ten opzichte van het Nulalternatief (nieuwe sluis met dezelfde afmetingen als in huidige situatie) en ten opzichte van de huidige situatie (geen nieuwe sluis). De afmetingen van de sluis zijn voor de landschappelijke en de cultuurhistorische waarden echter niet onderscheidend (zie vorig hoofdstuk). Een vergelijking ten opzichte van het Nulalternatief (in plaats van een vergelijking ten opzichte van de huidige situatie) is daarom ook niet onderscheidend. Een nieuwe sluis, hoe groot dan ook geeft altijd dezelfde effecten. Voor de landschappelijke en cultuurhistorische waarden is de beoordeling ten opzichte van het Nulalternatief dan ook niet verder uitgeschreven en zijn de effecten allemaal neutraal (0).

Meer vervoersbewegingen en grotere schepen (het Projectalternatief) hebben alleen effect op de beleving en niet op bestaande, fysieke waarden in het gebied.

6 BEOORDELING

In dit hoofdstuk is de beoordeling van de varianten beschreven. De beoordeling vindt plaats aan de hand van de in het beoordelingskader genoemde aspecten. Wanneer een aspect aan een bepaalde verandering onderhevig is (en een positieve of negatieve score krijgt) zijn ook de vier kernkwaliteiten van het landschap aan deze verandering onderhevig. De vier kernkwaliteiten (“de plaat tussen de duinen”, “de zeekering”, “het labyrint” en “de sluis als machine”, zie paragraaf 3.1) worden gevormd door de samenhang van de landschappelijke en cultuurhistorische aspecten en de manier waarop deze beleefd worden. In tabel 3 is een samenvatting van de scores te vinden.

6.1 Varianten voor de afmetingen van de nieuwe zeesluis

Tabel 3 Samenvatting beoordeling varianten voor de afmetingen van de nieuwe sluis

Aspect	Varianten voor de afmetingen van de nieuwe zeesluis	
	Variant 1,2,3 t.o.v. Nulalternatief	Variant 1,2,3 t.o.v. huidige situatie
Ruimtelijke opbouw, patronen en structuren	0	-
Beleving	0	0/+
Historisch geografische waarden	0	0
Archeologische waarden	0	-/0
Historisch bouwkundige waarden	0	-/0

De ruimtelijke opbouw, patronen en structuren:

De nieuwe sluis komt ten zuiden van de bestaande Noordersluis te liggen. Hiermee verdwijnt een deel van de landtong ten zuiden van de Noordersluis. De nieuwe sluis wordt parallel aan de oude sluis aangelegd en past daarom wel in het patroon van het gehele complex. Deze verandering van het sluisencomplex is een redelijk sterke aantasting aan de ruimtelijke opbouw.

De aanleg van de nieuwe sluis heeft ook invloed op de vier kernkwaliteiten. De locatie van het gehele sluisencomplex verandert niet, dus de kwaliteit “de plaat tussen duinen” verandert ook niet. Als we uitgaan van het feit dat de vormgeving en het ontwerp van de sluis aansluiten bij de doelmatige en praktische vormgeving van de overige sluisen dan veranderen ook de kwaliteiten “de zeekering” en “de sluis als machine” niet. Enkel de kwaliteit “het labyrint” wordt aangetast. De nieuwe sluis doorbreekt namelijk van zuid naar noord de chronologische volgorde van oude naar nieuwe sluisen.

Er wordt bij alle bovengenoemde aspecten (de patronen en structuren en de kernkwaliteiten) vanuit gegaan dat de weg op de huidige locatie blijft liggen en de route over het gehele complex hetzelfde blijft. De totaalscore voor dit aspect is een redelijk sterke verstoring (-).

Beleving:

Ook bij de beoordeling van de beleving wordt er vanuit gegaan dat de weg over het sluisencomplex op de huidige locatie blijft liggen en de route hetzelfde blijft. Wanneer dan een nieuwe sluis wordt aangelegd is enkel het feit dat er weer een nieuw “stukje geschiedenis” bij komt een verandering ten opzicht van de huidige situatie. De techniek van deze tijd en de chronologische volgorde van de aanleg van de sluisen zijn afleesbaar aan de sluis. De aanleg van de sluis draagt wat dat betreft bij aan de beleving van de

geschiedenis en het verhaal (de chronologische volgorde van de aanleg) van het sluisencomplex als object ten dienste van de scheepvaart. Dit aspect krijgt daarom de score (0/+).

Historisch geografische waarden:

Er komen geen (wettelijk beschermd) historische geografische waarden in het studiegebied voor (zie 3.3). Dit aspect krijgt daarom de score (0).

Archeologische waarden:

De aanleg van de nieuwe sluis heeft geen invloed op en komt niet in de buurt van archeologische vindplaatsen.

Naast (bekende) vindplaatsen zijn er ook de archeologische verwachtingswaarden (nog niet bekende waarden) namelijk, hoge archeologische verwachting voor wat betreft het aantreffen van sporen uit het Laat-Paleolithicum en het Vroeg-Mesolithicum. Omdat er in het verleden ten behoeve van de bestaande sluisen graafwerkzaamheden zijn uitgevoerd is de kans niet groot dat de werkzaamheden ten behoeve van de aanleg van de nieuwe sluis onbekende archeologische resten zal vernietigen.

De nieuwe sluiswanden komen echter 35 meter diep te liggen en gaan door het Basisveen dat op 20 meter diepte ligt. Om deze reden kan de kans op het treffen van archeologische (onbekende) resten niet geheel worden uitgesloten en krijgt dit aspect een geringe negatieve score (0/-).

Historisch bouwkundige waarden:

De aanleg van de nieuwe sluis heeft geen invloed op en komt niet in de buurt van historisch bouwkundige waarden/objecten (MIP objecten of rijksmonumenten). Omdat het gehele complex is aangewezen als waterstaatkundig-militair-industrieel complex met hoge waarde (een ensemble waar zorgvuldig mee omgesprongen moet worden, zie ook 3.3) en omdat de aanleg van de nieuwe sluis de huidige staat van het complex verandert krijgt dit aspect de score (0/-).

6.2 Projectalternatief

Tabel 4 Samenvatting beoordeling varianten voor het Projectalternatief

Aspect	Projectalternatief		
	Buiten gebruik stellen (plaatsen damwand)	Aanhouden als reservecapaciteit of operationeel stellen	Op termijn weer volledig in operatie nemen
Ruimtelijke opbouw, patronen en structuren	-/0	0	0
Beleving	0	0	0/+
Historisch geografische waarden	0	0	0
Archeologische waarden	-/0	0	0
Historisch bouwkundige waarden	-	0	0

Buiten gebruik stellen: (De Noordersluis wordt afgesloten door het plaatsen van een damwand/grondkering).

Ruimtelijke opbouw, patronen en structuren:

De aanleg van een damwand/grondkering ten behoeve van de buitenwerking stelling van de huidige sluis verandert de structuur en het uiterlijk van de sluis. De (directe) omgeving en/of de structuur en opbouw van het gehele complex (de sluisen ten opzichte van elkaar) is niet aan veranderingen onderhevig. De score voor dit aspect is daarom gering negatief: (0/-).

Beleving

Omdat de sluis met het plaatsen van een damwand niet meer in gebruik is kan de functie van de sluis namelijk, de scheepvaart (de grote schepen die door de sluis varen) niet meer worden beleefd. Dit is een negatief effect. Het plaatsen van een damwand heeft echter ook een positief effect op de beleving. De damwand is wel weer een toevoeging aan het verhaal/ de geschiedenis van het sluisencomplex. Het feit dat de sluis niet meer werkt biedt kansen om de sluis voor andere, recreatieve doeleinden te gebruiken. De beleving van het verhaal van het sluisencomplex kan hier extra goed zichtbaar worden gemaakt. Dit positieve effect levert samen met het negatieve effect (van het niet meer kunnen beleven van de scheepvaart) een neutrale score op (0).

Historisch geografische waarden:

Er komen geen (wettelijk beschermde) historische geografische waarden in het studiegebied voor (zie 3.3). Dit aspect krijgt daarom de score (0).

Archeologische waarden:

De beoordeling voor het buiten gebruik stellen en het plaatsen van een damwand is te vergelijken met de beoordeling van het aanleggen van de nieuwe sluis (zie 6.1): de kans op het treffen van archeologische resten kan niet geheel worden uitgesloten. Dit aspect krijgt daarom de score (0/-).

Historisch bouwkundige waarden:

De huidige bouwkundige toestand van het sluisencomplex verandert met de aanleg van een damwand. Omdat het complex is benoemd als waterstaatkundig-militair-industrieel complex met hoge waarde (een ensemble waar zorgvuldig mee omgesprongen moet worden, zie ook 3.3) scoort dit aspect (-).

Aanhouden als reservecapaciteit of operationeel stellen, waarbij beperkt onderhoud nodig is.

Deze variant heeft alleen invloed op het aspect beleving. De vorm van de sluis verandert niet en de structuur en ruimtelijke opbouw van het gehele complex dus ook niet.

Wanneer de huidige sluis als reservecapaciteit wordt aangehouden en dus niet in gebruik is, wordt ook hier de scheepvaart (de functie, de bedrijvigheid) niet meer beleefd (zie buitengebruik stellen). De sluis kan nog wel in zijn huidige vorm worden beleefd. Dit geeft een gering negatief effect. Wanneer de sluis wel operationeel is, is dit effect te verwaarlozen en dus neutraal.

Het behouden van de sluis in de huidige vorm en het buitenwerking stellen biedt kansen voor tijdelijke en/of verplaatsbare nieuwe voorzieningen voor de recreatie. De nieuwe voorzieningen kunnen het verhaal van het sluisencomplex zichtbaar maken en hiermee de beleving van de sluis vergroten. De kansen hiervoor zijn minder dan bij het geheel buitenwerking stellen van de sluis (er moet hier ruimte overblijven voor de scheepvaart). Dit geringe positieve effect levert samen met het zeer geringe negatieve effect (van het niet kunnen beleven van de scheepvaart) een neutrale score op (0).

Op termijn weer volledig in operatie nemen van de Noordersluis voor capaciteitsvraag boven 125 mln. ton, waarbij renovatie nodig is.

Deze variant heeft alleen invloed op het aspect beleving. De functie van de sluis blijft, in tegenstelling tot de andere twee varianten (met betrekking tot het gebruik) behouden. De scheepvaart is na renovatie weer beleefbaar. Dit is een neutraal effect. Er wordt vanuit gegaan dat de gerenoveerde sluis de techniek van deze tijd weerspiegelt en dat dit ook zichtbaar is. De renovatie draagt dan op een positieve manier bij aan de beleving van het sluisencomplex: de sluis weerspiegelt de techniek van deze tijd. Dit aspect scoort daarom gering positief (0/+).

7 CONCLUSIES MOGELIJKE MAATREGELEN

Mitigerende en compenserende maatregelen voor het aspect cultuurhistorie en het aspect landschap worden gezien de geringe effecten niet noodzakelijk geacht.

In de pleistocene laag onder het basisveen (20m –NAP) en in de laagniveau's binnen de duinafzettingen (1m -NAP - 4m +NAP) kunnen archeologische resten worden verwacht. Verwacht wordt dat beide lagen bij de aanleg van de sluiswanden tot 35 m beneden NAP, worden geraakt.

De verhoogde kans op het aantreffen van resten in het Basisveen is echter een algemene waardering (op basis van gegevens in de omgeving van het studiegebied). Deze waardering is bovendien in tegenstelling met de waardering uit het TNO onderzoek (TNO-rapport, 2006). Het onderzoek van TNO stelt namelijk dat de kans om archeologische vondsten aan te treffen in de Laag van Velsen of het Basisveen zeer laag is.

Voor de laag met Duinafzettingen (1m -NAP - 4 m +NAP) wordt gesteld dat daar waar organische laagniveau's zich in de duinafzettingen bevinden, er een zeer grote kans is om archeologische resten of sporen aan te treffen. De locatie van de laagniveau's is voor het studiegebied echter niet precies vastgesteld.

Omdat er niet met zekerheid is vastgesteld waar de organische laagniveau's voorkomen en omdat niet uit gesloten is dat er zich resten in de pleistocene laag bevinden wordt extra onderzoek binnen het studiegebied (specifiek op de plekken waar graafwerkzaamheden gaan plaatsvinden) aanbevolen. De resultaten van dit onderzoek zijn richtinggevend voor de inrichting van het eventuele verdere archeologische proces. De aard en omvang van het vervolgonderzoek kunnen worden bepaald door een specialistisch archeologisch bureau.

8 LEEMTEN IN KENNIS

De vormgeving van de nieuwe sluis (of de gerenoveerde sluis, of de deuren) is nog niet bekend ten tijde van deze rapportage. De vormgeving kan echter wel van invloed zijn op de landschappelijke waarden, in het bijzonder de beleving. Een bepaalde vormgeving kan ook kansen bieden voor het verhogen van de beleving en de gehele ruimtelijke kwaliteit van het sluisencomplex in de omgeving.

Omdat de ingreep, de aanleg van de nieuwe zeesluis, beperkt is kunnen alle doelstellingen vanuit het beleid met betrekking tot het behouden van bepaalde waarden gehaald worden. De aanleg van de nieuwe sluis biedt beperkt kansen om de ambities beschreven in de diverse beleidstukken waar te maken.

Ten tijde van deze rapportage is de precieze inrichting van het gebied (de infrastructuur, bebouwing en landtongen) en de inpassing van diverse landschappelijke elementen (zoals de weg, de dijk en eventuele nieuwe gebouwen) nog niet bekend. De inrichting kan van invloed zijn op de landschappelijke en cultuurhistorische waarden en kan kansen bieden om de beleving en de ruimtelijke kwaliteit van het gehele complex te vergroten.

In Nederland bestaat een kennislacune op het gebied van de maritieme archeologie. Zo is tot op heden het hoofdstuk Maritieme archeologie in de Nationale Onderzoeksagenda Archeologie (NOA) oningevuld. Ook zijn veel bekende locaties van historische wrakken niet als waarneming opgenomen in Archis.

LITERATUURLIJST

Rapporten:

- DHV. Werkplan Milieutoets Zeetoegang IJmond, 2011.
- Dienst Landelijk gebied en Vlug & partners. Landschapsonderzoek zeesluizen IJmuiden. Juni 2000.
- Een cultuur van ontwerpen. Visie Architectuur en Ruimtelijk ontwerp. Rijksoverheid. Juli 2008.
- Gemeente Velsen. Monumentenverordening Velsen 2010. Velsen, 1 oktober 2010.
- Gemeente Velsen. Uitvoeringsplan landschapsbeleidsplan. Velsen, 15 juni 2010.
- Hollandia. Inventariserend veldonderzoek (proefsleuven) Middensluiseland West, IJmuiden, gemeente Velsen. Reeks 198. 2007.
- Ministeries van VROM, LNV, VenW en EZ. Nota Ruimte, ruimte voor ontwikkeling, Samenvatting, 2006.
- Ministerie van verkeer en waterstaat. Trajectnota / MER Zeepoort IJmond, Hoofdnota, Haarlem 2001.
- Ministerie van verkeer en waterstaat. Trajectnota / MER Zeepoort IJmond, Milieu, Haarlem 2001.
- Provincie Noord-Holland. Beleidskader Landschap en Cultuurhistorie Noord-Holland, Haarlem 2006.
- Provincie Noord-Holland. Leidraad Landschap en Cultuurhistorie, 2010.
- Provincie Noord-Holland. Structuurvisie 2040. Kwaliteit door veelzijdigheid. 21 juni 2010.
- RAAP-RAPPORT 542 Trajectnota/MER Zeepoort IJmond. Aspecten geologie, archeologie en cultuurhistorie Bestaande situatie, autonome ontwikkeling en effectanalyse.
- Rijkswaterstaat Noord-Holland. Deelrapport Archeologie, Cultuurhistorie en Landschap, MER Lichten IJmuiden. Juni 2011.
- TNO Bouw en Ondergrond. TNO-rapport. Gearcheologisch vooronderzoek Middensluiseland. 27 oktober 2006.

Websites:

- www.kich.nl
- www.noord-holland.nl/web/Themas/Cultuur-vrije-tijd-en-media/Projecten/Informatiekaart-Landschap-en-Cultuurhistorie.nl
- www.chw.noord-holland.nl
- www.rijksoverheid.nl

COLOFON

Opdrachtgever	: Rijkswaterstaat Noord-Holland
Project	: Zeetoegang IJmond
Dossier	: BA3334-103-105
Omvang rapport	: 26 pagina's
Auteur	: H. Busscher
Interne controle	: A.P.H. van der Linde/E.T. Ebbens
Projectleider	: E. Brasser
Projectmanager	: W.H.G. Klomp
Datum	: 29 februari 2012

DHV B.V.

Laan 1914 nr. 35

3818 EX Amersfoort

Postbus 1132

3800 BC Amersfoort

T (033) 468 20 00

F (033) 468 28 01

E info@dhv.com

www.dhv.com

BIJLAGE 1 Tekeningen varianten voor de afmetingen van de nieuwe sluis

